
СУЧАСНИКИ ІВАНА ОГІЄНКА, ЇХ ВКЛАД У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОСТІ

УДК 371.4:23

О.В.Огірко

*Львівський інститут Міжрегіональної Академії
управління персоналом, м. Львів*

ДУХОВНІ ВЕЛЕТНІ ХХ СТОЛІТТЯ: МИТРОПОЛИТИ АНДРЕЙ ТА ІЛАРІОН

В статті розглядаються славетні духовні постаті ХХ століття: митрополити Андрей Шептицький та Іван Огієнко (Іларіон), а також їх вклад у розвиток українських Церков та розбудови української держави.

Ключові слова: церква, митрополит, Андрей, Іларіон, Біблія.

Коли дивитися на державотворчі культурні та цивілізовані почини в лоні народу й української держави, то бачимо скрізь безпосередній вплив Церкви та її людей на духовне життя народу. Цьому ми завдячуємо величезній праці велетам Української Церкви: митрополитам Іларіону, Климу Смолятичу, Петрові Могилі, Андрею Шептицькому, Іванові Огієнку (Іларіону), патріархам Йосифові Сліпому та Мстиславові Скрипнику, які вірно служили Богу, Церкві і народу. Виняткова роль Церкви в новітніх процесах в Україні, які привели до проголошення державної самостійності. Церква спричинилася до заміни старих суспільних структур новими, до забезпечення національної незалежності основних людських прав, свободи совісті.

І нині Церква виступає активним чинником духовного відродження. Зріс її суспільний статус. Вона дістала можливість вільно, без перешкод активно провадити свою канонічну, катехизаційну та проповідницьку діяльність, що сприяє духовному відродженню і стабілізації суспільства, підтриманню громадянського миру і злагоди.

Нинішнє відродження Церкви в Україні стало виявом високого духовного злету нашої нації, який ми належно зможемо оцінити хіба з висоти століть. ХХ століття відбилосся в народній пам'яті не тільки

двома світовими війнами, трьома голодоморами, репресіями, гулагами, одіозними постатями Володимира Леніна, Йосифа Сталіна, Лазаря Кагановича, а насамперед славетними духовними велетнями — митрополитами Андреем Шептицьким та Іваном Огієнком (Ларіоном), які стали для українців всього світу незгасимими світильниками віри, правди та любові до Бога, України та народу.

Відомим діячем Греко-Католицької Церкви в Україні був митрополит Андрей Шептицький (1865-1944). Митрополит Андрей Шептицький упродовж 44-років з 1901 по 1944 рр. очолював Церкву й українське суспільство в період двох світових воєн, пережив сім режимів: австрійський, російський, український, польський, радянський, нацистський і знову радянський.

У віці 36 років Андрей Шептицький, обдарований надзвичайними духовними харизмами, стає Главою Греко-Католицької Церкви. Він невтомно трудиться, щоб примирити різні етнічні групи, і залишає по собі багату спадщину творів на тему суспільних проблем і духовності. Розробляє нові методи служіння. Засновує чин Редemptористів та монастир Студійського Уставу в Україні та інші релігійні згуродження. Він стає фундатором лічниці, Національного музею, Богословської Академії, надає грошову допомогу різним релігійним, культурним та освітнім установам.

Князь Церкви митрополит Андрей був покровителем митців, студентів, в тому числі і багатьох православних християн, а також піонером в екуменізмі. Він опанував єврейську мову настільки добре, що міг спілкуватися з євреями. Під час його душпастирських візитів у міста єврейські громади зустрічали його з Торою. За роки нацистської окупації він переховував у своїх палатах сотні євреїв, а, зокрема, рабина Меїра Кахане. У цей період митрополит пише пастирського листа «Не убий», який став сміливим протестом проти звірства нацистів.

Із славного роду графів на Шептицях, у Прилбичах біля Яворова, з батьків Івана та Софії з роду Фредро, дня 29 липня 1865 р. народився третій син, якого при хрещенні назвали Роман, Олександр (Марія). Від наймаліших літ юності мати виховувала Романа Олександра в глибоко релігійному дусі. З уваги на слабе здоров'я, Роман не ходив до школи, але вдома під проводом матері та найкращих учителів приватно прошов матеріал вселюдної школи й перших чотирьох класів гімназії. З дитинства, окрім української і польської мов, досконало знав французьку мову. Вищі класи гімназії від п'ятої до восьмої закінчив у Кракові в гімназії св. Анни, завершивши їх з відзнакою 11 червня 1888 р. З тих часів треба згадати особливе захоплення Романа до збирання книжок, на яких підписувався по українські. Після матури відвідав з батьком Унів — митрополічу палату, де зберігалися пам'ятки про Шептицьких. Тоді також поїхав до Венеції і пробув там місяць. Після повернення зголосився до одноріч-

ної військової служби і був приділений до першого полку драгунів, але військової служби не докінчив, бо важко занедужав на скарлатину. Як наслідок тієї недуги йому залишилося гостре запалення суглобів, із чого почалася недуга ніг. Майже одночасно Роман записався на правничий факультет Краківського університету. Видужавши перейшов на третій семестр права у Братиславі. Після двох семестрів знову повернувся до Кракова, де й 19 травня 1888 р. осягнув ступінь доктора права. Світ обіцяв Романові блискучу кар'єру, але він відмовився від неї, йдучи за Божим покликом [3, с.222-223].

Ще по maturi 1883 р. Роман просив у батька дозволу вступити до Чину св. Василя Великого. Однак батько не погодився на те. Увесь час правничих наук Роман не втрачав своєї мети стати монахом української Церкви. Його подорожі під час навчання в Україну, до Москви, а передовсім його аудієнція в Папи Лева XIII, тільки скріпили його в постанові. Щойно по завершенні докторату Романа його батько погодився і 28 травня 1888 р. Роман приїхав на новіціат до Добромилля. Вступлення молодого графа, доктора права та ідейного нащадка Шептицьких до українського ще й до того греко-католицького монастиря знайшло відповідний відгомін в нашій та зарубіжній пресі. З великою ревностю він брався до всіх духовних вправ, а передовсім до умертвлень і постів, так що настоятелі повинні були стримувати його запал. Бачачи його ревноість, настоятелі постаралися для нього про скорочення часу вступної проби з шістьох місяців до одного. Дотичне звільнення надіслала св. Конгрегація для поширення віри від 21 червня 1888 р. [3, с.223-224]. Внаслідок цього 1 липня кандидат “брат Олександр” зодягнувся у василіанську рясу і хресне ім'я змінив на чернече: Андрей, яке стало символічним в його діяльності, бо апостол Андрей Первозванний один з 12 Апостолів Христових вперше проголошував Євангеліє на наших землях, благословивши Київські гори.

Після новіціату, що тривав рік та шість тижнів, Андрей зложив перші чернечі обіти 13 серпня 1889 р. в Добромилі. До кінця шкільного року 1889/90 брат Андрей перебував далі в Добромилі і в той час вивчав теорію церковної вимови. Згодом перейшов до єзуїтської колегії в Кракові, де вивчав схоластичну філософію, а після неї богослов'я, закінчивши її докторатом богослов'я. Після трьох років другого новіціату в празник Успіння Божої Матері 1892 р. брат Андрей склав у Кристинополі (Червонограді) торжественну професію і став канонічно влучений між вірних Греко-Католицької Церкви та 22 серпня 1892 р. отримав священничі свячення у Перемишлі з рук відомого історика української Церкви єпископа Юліана Пелеша. Після духовних торжеств у Прилбичах, о. Андрей залишився кілька місяців у Кристинополі. Коли ж 1893 р. василіани перейняли ведення новіціату в Добромилі — то призначили на відповідальний уряд магістра новиків о. Андрея. Повних три роки о. Андрей виконував цей

важкий уряд, а його учні — новики одногolosно підкреслювали великі дарування та прикмети, якими відзначався їх улюблений учитель. Його незвичайно лагідна вдача робила з нього радше батька, як настоятеля, а своїм зразковим життям він неначе вчив усіх безнастанно [3, с.224].

Одначе вже 20 червня 1896 р. о. Андрея призначено ігуменом монастиря св. Онуфрія у Львові. Щойно тут апостольський запал о. Андрея набрав дійсно широкого розмаху. За час свого недовгого побуту у Львові о. Андрей розвинув таку велику душпастирську й місійну працю, що справді треба подивляти його енергію та витривалість. Десятки місій для народу, реколекції для священників, монахів і монахинь, недільні й принагідні проповіді, завжди глибокі і змістовні, слухання сповідей, ведення братств та товариств — те все вщерть виповняло працюю кожний день о. Андрея. З 1897 р. він був одночасно також секретарем Протоігумена і єпископським комісаром для справ Сестер Василіанок і Сестер Служебниць. Щоб відповісти своєму задушевному бажанню одночасно навчати народ, о. Андрей разом з о. Філясом, ЧСВВ відважилися на сміливий план у тих умовах: почали видавати релігійний місячник для народу “Місіонар”, в якому часто вияснювали соціальну науку Папи Лева XIII. Перше число “Місіонаря” появилось 19 травня 1897 р. у 10.000 примірників. Цей журнал був дуже популярний, мав найвищий наклад із усіх наших часописів та виходив аж до другої більшовицької займанщини (1944 р.) [3, с.225].

У монастирі в Кристинополі, де були богословські студії, бракувало професорів, а тому о. Андрея звільнено з обов'язків львівського ігумена та іменовано професором догматики то моральності в Кристинополі. Однак не довго учні втішалися своїм добрим професором, бо цісар іменував о. Андрія Станіславським єпископом, а Папа Лев XIII потвердив його 19 червня 1899 р.

Особливою батьківською опікою владика огортав українську шкільну молодь, відвідував її в бурсах, де вона вчилася, давав стипендії та підмоги, уділяв молоді великопісні реколекції. Зокрема зайнявся справою будови духовної семінарії в Станіславові (Івано-Франківську), докупив сусідню землю, де мала стати семінарійська каплиця і випросив в австрійського уряду 300.000 корон на будову. Владика подарував Станіславській Капітулі свою цінну бібліотеку, що майже нараховувала 4.000 томів, крім цінних стародруків. Згодом заснував окрему фундацію, відсотки якої в сумі 1.200 корон були призначені на охорону й побільшення цієї книгозбірні.

Тому й не дивно, що коли 4 травня 1900 р. у Львові помер митрополит Ю.Куїловський, всі звернули увагу на владика Андрея, як на найбільш гідного засісти на митрополичому престолі своїх славних попередників. І справді, 17 грудня 1900 р. Папа Лев XIII іменував єпископа Андрея галицьким митрополитом, а 17 січня 1901 р. відбулася його

інтронізація в архикафедральному храмі св. Юра у Львові.

За довгий час митрополит розгорнув велику всебічну діяльність. Щороку своїм коштом утримував 20 бідних юнаків та 20 дівчат, даючи їм можливість отримати найрізноманітнішу освіту. На свій кошт у Львові збудував середню школу на вул. Замкнений (теперішня СШ №34), допомагав грошима приватним школам. У 1928 р. заснував Богословську академію, пожертвував 110 тис. золотих на “Академічний дім”, який був гуртожитком і бібліотекою для багатьох українських студентів з різних міст і сіл, котрі навчалися у Львівських гімназіях і вищих школах.

Митрополит допомагав і дитячим установам. Після першої світової війни зібрав сиріт, щоб дати їм опіку. Для них влаштував декілька “Сиротинців”. Він щорічно проводив оздоровчу компанію для убогих дітей. У Волинському районі, серед Карпатських лісів, збудував для них будиночки, в яких навчали молитов, української мови, історії, поведінки.

А.Шептицький підтримував діяльність культурно-просвітницьких товариств, зокрема “Просвіти”, піклувався церковними та світськими хорами. Подарована ним земельна ділянка та відновлені будівлі стали основою для діяльності добродійного лікарського товариства “Народна лічниця”. За його значною фінансовою участю тут збудовано український шпиталь. Згадаймо, що митрополит був ініціатором вивчення та збереження природи Карпат. Він подарував для сільськогосподарської школи товариству “Просвіта” великі господарські садиби в селах Коршові та Милованю. Митрополит жертвував на виховання молоді величезні суми, завдяки чому у Львові зразково діяли “Бурса Товариства педагогічного” і жіноча гімназія. За кордоном та у Львові на його кошти навчалися молоді богослови та художники, вихідці з бідних родин. Ним було засновано та матеріально забезпечено “Національний музей” у Львові. Стараннями митрополита в Галичині повстала мережа читалень “Просвіта”, шкіл і гімназій “Рідна школа”, гуртків спортивних товариств “Сокіл”, “Січ”, члени яких з початком першої світової війни стали Січовими стрільцями під час визвольних змагань 1918-1920 років. Дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка (з 1925 р.).

Політична діяльність митрополита мала виражене українське державотворче спрямування. Він був депутатом Віденського парламенту і Галицького сейму. Всі важливі події в українській спільності Галичини консультувалися митрополитом. Часто брав участь у багатьох політичних акціях: протестував проти переслідування українських студентів Львівського університету, очолював делегацію до цісаря з вимогами надання рівних прав українцям в Австро-Угорській монархії.

Під час першої всесвітньої війни 1914 р., коли 3 вересня російські війська зайняли Львів, митрополит Андрей уповні свідомий небезпек, добровільно залишився у Львові, щоб своїм прикладом і словом підбадьорювати вірних. Щодня пополудні збирав він у своїй

палаті тих інтелігентів, що залишилися у Львові та підносив їх на душі. Вплив митрополита був для росіян небажаний. Тому вони задумали “поразити пастиря, щоб розбіглися вівці”. Росіяни найперше інтернували митрополита в його палаті, а потім його вивезли до Києва 19 вересня. Але тому, що приїзд до Києва викликав схвилювання серед київських українців, росіяни перевезли митрополита найперше до Нижнього Новгороду, згодом до Курська, а врешті до Суздаля, де була сумної пам’яті в’язниця для духовних злочинців. Там митрополит пробув понад 2 роки. Скільки разів відправив він там реколекції, скільки натерпівся фізично та морально — про те ніхто не знає, бо митрополит про це нікому не оповідав. Із занепадом царату, митрополита звільнили, він поїхав до Петрограду і там упорядкував церковні справи. Поворот митрополита перетворився у справжній триумф. Народ вітав його всюди зі словами радості, але найторжественіший привіт приготував йому княжий Львів [3, с.231].

Тільки рік прожив митрополит під австрійською владою, бо після розпаду Австрії прийшла українсько-польська війна. Після війни митрополит збирався до відбудови архієпархії, але східна Галичина 15 березня 1923 р. рішенням Ради Амбасадорів припала відновленій Польщі. Від польського уряду прийшлося митрополитові зазнати немало прикрощів. В 1933 році провів з’їзд “Українська молодь Христові” за участю 100.000 молоді, а також збирав і передавав кошти та зерно для голодуючих Сходу України. Митрополит Андрей Шептицький разом з ієрархами Української Греко — Католицької Церкви видав від 24 липня 1933 р. пастирське послання “Україна в передсмертних судорогах. До всіх людей доброї волі”, в якому рішуче засудив голодомор як злочин — геноцид проти українського народу.

Коли ж у 1938 році тодішня польська влада почала масово руйнувати православні церкви на Холмщині, тоді зі Святоюрської гори грімко залунав голос протесту митрополита Андрея; і хоч польська влада сконфіскувала протестаційний лист Митрополита, але його голос почув увесь світ. Його почули передовсім православні християни й зберегли у вдячній пам’яті.

Коли ж у 1941 р. німці захопили Україну, тоді митрополит сподівався, що прийшла хвилинка здійснення мрій про з’єднання. 30 грудня 1941 р. він видав спеціального листа до всіх православних Архієреїв в Україні з метою примирення і поєднання українських Церков. А 3 грудня 1942 р. видав окремий лист до української віруючої православної інтелігенції, в якому наголошував на виборі спільного для українських Церков Київського митрополита із православних Архієреїв, який би був з’єднаний із Вселенською Церквою. Для митрополита Андрея повна злука греко-католицького і православного віровизнань була справою подальшого майбутнього [1, с.125-126].

Останні роки життя митрополита були його Голгофою. Майже 80 літній старець від десятків літ прикутий до крісла хворобою ніг,

він не тільки керував галицькою церковною провінцією в дуже важких часах, але ще під час другої світової війни бачив майже тотальне знищення провінції й руїну своєї праці і своїх задумів. У вересні 1939 р. прийшла перша окупація Галичини більшовиками, які з тактичних причин не розгорнули ще свого плану знищення релігії й Церкви, але почали безбожницьку пропаганду через пресу і насильне втягання молоді до комуністичних організацій. Згодом припинили діяльність духовних семінарій, усунули навчання релігії в школах, заборонили релігійну пресу та літературу. Незабаром почалися арешти, засуди й вивози вірних і священників, хоч український єпископат залишили ще до часу в спокою. Безстрашний старець-каліка протестував із гори св. Юра, та даремно. Тоді митрополит дав наказ священникам навчати дітей релігії по церквах. У січні 1940 р. скликав до Львова єпархіальний синод. Щочетверга в митрополичій палаті збиралося понад 100 священників, а митрополит навчав їх нових методів душпастирювання, відповідно пристосованих до обставин. Не маючи змоги видавати друком пастирських листів, митрополит диктував священникам короткі листи, з яких священники робили по кілька копій і роздавали іншим. Дбаючи про вірних, вивезених до Росії, розписав конкурс на парохії в Києві, Одесі й інших містах, а навіть створив чотири екзархати [3, с.238-239].

Під час німецької окупації митрополит став мужньо в обороні винищуваних євреїв, протестував проти надуживань гестапо в Україні і проти винищення радянських полонених. Під час другої радянської окупації, за три тижні перед своєю смертю, митрополит Андрей прийняв св. Оливопомазання з рук свого брата Климентія і ще двох священників. Не маючи змоги відправляти св. Літургію, щодня приймав св. Причастя з рук священника. Цілу ніч з 31 жовтня на 1 листопада 1944 р. провів на молитві, вранці передбачив цілковите знищення Греко-Католицької Церкви в Україні, додавши, що в майбутньому Українська Греко-Католицька Церква відродиться і пошириться по всьому світі. І закінчив словами: *“І не почувте більше мого голосу аж до Страшного Суду”*. Помер 1 листопада 1944 р. на 80-ому році життя, з яких 56 років посвятив на вірну службу Богові і українській Церкві.

Величавий похорон відбувся 5 листопада при участі 5-ьох владик і 150 священників. Надгробне слово виголосив наслідник митрополита Андрея — Архієпископ Йосиф Сліпий. Митрополита похоронили в підземеллях кафедрального собору св. Юра і Львові. Зараз успішно триває процес його беатифікації.

Митрополит Андрей повчав: *“Християнин може й повинен бути патріотом, але його патріотизм не сміє бути ненавистю!”* (Послання до вірних Станіславівської єпархії, 1899). *“Пам'ятайте, що християнське виховання є більшим добром, ніж усе добро світу”* (Лист до вірних, 1899). *“Найважливіша справа для Церкви, народу й родин, щоб діти були добре виховані... Щоб той обов'язок виховання дітей*

як слід виконати, пам'ятайте на мою так часто повторювану раду: спільно молитися рано й у вечір вголос, по змозі з Молитво- слова. При вас і мала дитина, яка ще нічого не розуміє, привикне до молитви, вслухаючись в слова Отче нашу і Символу віри. А кожне слово важливе, кожне слово є дверима до неба; воно підно- сить душу з болота матеріального життя і повсякденної злости, біди й нужди до чогось вищого, святого, чистого, — до Бога, до того життя, що нам його дає Благодать Ісуса Христа. Тому кожне слово молитви нехай буде проказане голосно, виразно, з острахом Божим, з глибоким переконанням, з душею, зверненою до неба та відверненою від гріха” (Лист до вірних єпархії, 1939 р.) [4, с.33-34].

Наступною славетною постаттю української православної Церкви був митрополит Іван Огієнко (митрополит Іларіон). Народився Іван Огієнко 15 січня 1882 р. у Брусиліві Радомишльського повіту на Київщині (тепер Житомирщина) у селянській родині. Закінчивши початкову народну школу в рідному місті, в 1896 р. вступив до Київської фельдшерської школи. Культурна атмосфера столиці про- будила в 15-річного юнака літературно-наукові здібності. Закінчивши фельдшерську школу, стає помічником лікаря у київському вій- ськовому госпіталі на психіатричному відділі. Водночас працює са- мостійно, опановуючи, зокрема, грецьку та латинську мови [2, с.5].

У 1903 р. складає матуральний іспит і згодом вступає на істо- рико-філологічний факультет університету св. Володимира в Києві. В університеті він наполегливо працює над східнослов'янськими мовами та історією східнослов'янських літератур.

Після закінчення університету в 1909 р. його залишають у ви- щій школі з підвищеною міністерською стипендією — для підготов- ки до професорської діяльності. З 1905 р. він — член товариства “Просвіта”, член “Українського клубу”. В 1909 р. він працює педаго- гом середніх київських шкіл, стає членом Українського Наукового Товариства ім. Т.Шевченка, а в 1915 р. його обирають приват-доце- нтом історично-філологічного відділу університету.

У 1917 р. Іван Огієнко був обраний професором Київського університету на кафедрі історії мови та літератури. Цього ж року його призначили членом Ради міністра освіти.

Після революції 1917 р. Огієнко займається бурхливою полі- тичною та громадською діяльністю в Україні і продовжує педагогіч- ну роботу. Іван Огієнко був одним із засновників Українського на- родного університету в Києві. 5 жовтня 1917 року відбулось його урочисте відкриття, де Огієнко виступив з академічною промовою — “Українська культура”. Працюючи в університеті, Огієнко був голо- вою комісії з вироблення нового статуту для вищих шкіл в Україні. Одночасно веде викладацьку роботу на педагогічних курсах при ку- раторії Київської шкільної округи, на Вищих Жіночих курсах, на курсах для урядовців міністерства закордонних справ, в Українській

науково-педагогічній Академії. В м. Брусиліві заснував початкову школу і був її куратором [2, с.6].

У 1918 р. І.Огієнко за дорученням уряду засновує університет в Кам'янці-Подільському, де його призначено ректором. Тут він викладає історико-філологічні предмети. До речі він зрікся свого ректорського утримання і передав його на заснування студентських стипендій.

7 січня 1918 року урочистим молебнем у соборі св. Софії відкрився Всеукраїнський православний Церковний Собор, а 14 січня на пленарному засіданні Собору Огієнко виступив з доповіддю "Відродження Української Церкви". В 1919-1920-х роках Огієнко стає міністром освіти та віросповідання і скеровує всю свою діяльність на відродження української культури, Церкви та мови, яка до 1917 р. пригнічувалась царизмом.

Уже в 1917-1919 роках Огієнко готує і видає підручники для самоосвіти — "Українське писання", "Українська граматика для навчання в народних школах", "Вчімося рідної мов", "Граматика малої Лесі".

У січні 1919 р. уряд доручив міністрові освіти Огієнкові організувати і провести святкування проголошення Акта соборності України. Згідно з його програмою, це урочисте свято відбулося 22 січня 1919 р. в Києві на Софіївській площі, біля пам'ятника Б. Хмельницькому, як день злуки Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки. 22-ге січня з його благословення стало державним святом вільної України.

У вересні 1922 р. Іван Огієнко разом з родиною переїхав до передмістя Львова у Винники. Тут він як безробітний розпочав працю над перекладом Нового Заповіту. Йому у скрутні часи надавав значну допомогу митрополит Андрей Шептицький, який постарався, щоб Огієнкові надали роботу вчителя української мови і літератури у Львівській гімназії, а його синів прийняли до митрополічої бурси. Коли згодом родина Огієнка переїхала до Львова, то митрополит Андрей подбав про житло для неї. Незалежно від того, що вони належали до різних українських Церков, довгими роками їх зв'язувала глибока дружба і взаємоповага. У 1944 р. митрополит Андрей звернувся до митрополита Іларіона з офіційним посланням з пропозицією поєднатися в єдину українську Церкву, але цим змаганням перешкодила смерть митрополита Андрея і арешт всіх греко-католицьких архиєреїв у 1945 р.

Огієнко вболівав і за тим, що Біблія, яка побачила світ 70-ма мовами у різних країнах, не була виданою українською мовою. Володіючи багатьма мовами, учений почав займатися перекладами текстів з релігійних книг на українську мову. В 1931-38-х рр. зробив український переклад Біблії, який остаточно завершив у Вінніпезі (Канада) в 1957 р. Цей переклад був зроблений з оригінальних старогребейських і старогрецьких видань. За переклад Біблії Британське й Закордонне Товариство в Лондоні обрало його своїм почесним

професором Манітобського університету. І досі переклад Біблії митрополита Іларіона, Глави української православної Церкви в Канаді, є найбільш досконалим [2, с.8-9].

У 1939 р. у Варшаві повстала Українська Церковна Рада під проводом професора Огієнка, після цього в 1940 р. його обирають кандидатом на єпископа в м. Холмі. 9 жовтня він став ченцем Іларіоном, ім'я якого є теж глибоко символічним, бо славетним українцем XI століття був митрополит Іларіон (1051-1086) – автор “Слова про закон і благодать”, який захищав інтереси незалежної Церкви. 10 жовтня монах Огієнко був висвячений дияконом, а 11 жовтня – ієромонахом з возведенням у сан архімандрита. Хіротонія архімандрита Іларіона на єпископа холмське-підляського відбулася 19 і 20 жовтня в соборі стародавнього міста Холма. В цій урочистій службі взяли участь понад 50 священників [2, с.9].

У 1944 р. Собор єпископів православної церкви у Варшаві надав владіці Іларіона титул митрополита. Військові події змусили його залишити м. Холм і виїхати на Лемківщину, далі – до Словаччини, а через два тижні до містечка Сан-Пелтен біля м. Відня. 2 квітня 1945 р. митрополит Іларіон виїхав до м. Лозанна (Швейцарія). Тут він важко хворів, переніс три операції.

16 вересня 1947 року митрополит Іларіон відлетів до Канади і поселився в м. Вінніпезі. Тут працював на релігійній та науковій ниві, видав багато книг, зокрема “Словник Шевченкової мови”, “Історія української літературної мови”, “Українська Церква за час Руїни”.

У 1951 р. Надзвичайний Собор Української греко-православної Церкви, що відбувся у Вінніпезі 8 серпня, обрав владіку Іларіона правлячим першоєрархом з титулом – митрополит Вінніпегу і всієї Канади. У 1965 р. там відзначили його 25-літній ювілей релігійної діяльності.

Учений, педагог, громадський і релігійний діяч був членом багатьох товариств у Києві, Петрограді, Катеринославі, Москві, Празі, Варшаві, Львові. У 1928 р. стає членом Наукового Товариства ім. Т.Шевченка у Львові [2, с.9].

29 березня 1972 р. на 91-му році життя митрополит Іларіон помер в м. Вінніпезі і похований з належними йому почесностями.

Отже, славетні постаті духовних велетнів ХХ століття: митрополитів Андрея Шептицького та Івана Огієнка (Іларіона) – є прикладом для наслідування для прийдешніх поколінь у любові до Бога, Батьківщини і народу.

Список використаних джерел:

1. *Знаки часу: До проблеми порозуміння між Церквами / Упоряд. З.Антоноук, М.Маринович. – К.: Сфера, 1999.*
2. *Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. – Львів, 1995.*
3. *Назарко О.І. Київські і галицькі митрополити. – Торонто, 1962.*
4. *Катрій О.Ю. ЧСВВ. Перлини східних Отців. – Львів, 1998.*

In the article the glorious spiritual figures of XX century: metropolitans Andrey Sheptitskiy and Ivan Ogienko (Ilarion), and also their contribution to development of Ukrainian Churches and building of the Ukrainian state are considered.

Key words: church, metropolitan, Andrey, Ilarion, Bible.

Отримано: 17.05.2005 р.
УДК 94+371](477)(092)

В.П.Ляхоцький

Київський національний медичний університет ім. О.Богомольця

З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ
(Симон Петлюра та Іван Огієнко — праведники нації,
подвижники духовного ренесансу, будівничі державності)

У статті йдеться про спільність світоглядних позицій двох видатних діячів української державності — Симона Петлюри та Івана Огієнка.

Ключові слова: відродження української державності, українська еліта, порівняльний метод, духовний світ, концепція державотворення, школа виховання.

*Народ-герой героїв появляє.
Шануючи, він їх вінцем вінчає.*
Борис Грінченко.

Справжніх подвижників національного духу і свободи в усі часи, яку б країну ми не розглянули, небагато виділяла з-поміж мільйонів героїчна доба. Та значною є, з огляду на весь життєвий доробок, їхня безмірна соціальна вага. Ці люди — “озоновий шар” суспільства, що гарантує йому не просто існування, а повноцінне, наповнене високою мораллю майбутнє. Що ж до України, то особливу роль в історії її суспільної думки на межі ХІХ — першої чверті ХХ століть відігравали такі постаті, як Іван Франко, Леся Українка, Борис Грінченко, Михайло Грушевський, Микола Лисенко, Сергій Єфремов, Софія Русова, Дмитро Донцов, Андрей Шептицький та ін. Вони визначали і визначають досі міру нашого розвитку, піднесення чи падіння, добра і зла, справедливості і краси, громадянської зрілості, мудрості, гідності, сумління, здатності кожного з нас до досягнення мети, виконання визначеної тому чи іншому поколінню, в тому числі і сущих, історичної місії, введення України в лоно найрозвинутіших націй. Зрештою, спонукають поставити перед собою питання: будівничими чого ми є, якими засобами його творимо, яка кінцева мета? — і відповісти на них. Мужньо і чесно.

В умовах докорінної зміни системи цінностей і її ціннісних орієнтирів, усього ідеологічного і соціально-культурного контексту, різного його прочитання, різноманітних підходів до розуміння “національного” важливо об’єктивно реконструювати історичний розвій